

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Anceps quaestio utrum in adulterio patrando uxor, an maritus magis
peccet cap. xvii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

uidistis, eisdem orti sunt parentibus, & ex una, eademq; stirpe generosi: sed tamen, ut uidetis, propter consuetudinem uitæ diuersam dispares mores, dispariaq; studia sunt secuti: ut alter heluo, alter uenator euaserit. Diuersos ergo, & sic inter se disidentes effecit diuersa educatio, non natura, et tales sunt, non quia sic geniti, sed quia sic educati. Hæc ille quidem, et præclare differuit, et prudentissime excogitauit. Videtur hoc confirmare id quod legitur de Milone, qui uitulum, quem assuevit ferre puer, taurum iam factum, quum et ipse adoleuisset, humeris circumtulit: tantum ualet exercitatio a pueritia, uel ad animi, uel ad corporis robur, & ad mutationem uitæ faciendam. Omnes ergo qualescunque sumus, plus sane educationi, et institutioni, quam genituræ debemus: atque tales liberos habet sibi quisq;, quales disciplina educationis effecit. Vnde eleganter Beatus Augustinus, quod liberi nascantur, inquit fecunditatis est: quod uiuant foelicitatis: at quod bene instituuntur, uoluntatis. Hæc ille, quæ maxime uera sunt. Simile profecto uidetur esse in instituendis rebus animis hominum, quod fit in sculpendis formis simulachrorum. Nam sicut in marmor paruum sculpendo simulachro materia optima est, & maxime idonea: tamen signum non erit, nisi formam aliquam ei industria sculptoris affingat. Sic et homo, natura siquidem nascitur capax ad formam optimi uiri suscipiendam, sed hanc non habebit, nisi eam institutio nutritoris, seu parentis induxerit. Verum quia de re uxoria, & de educandis atq; instituendis liberis etiam antehac à multis & copiose & ornate dictum est: nos interea hoc uelut epilogo contenti, his omis in coniugatorum quorundam perfidiam aliquid dicamus, quod est nostre huius præsentis farraginis peculiare, & proprium.

Anceps quæstio utrum in adulterio patrâdo uxor
an maritus magis peccet, Cap. XVII.

FF iii

DE PVDCITIA MATRIMONII.

1Cor.7

Sed quoniam nonnulli disceptare atque inter se contendere plerumque solent, peccet ne grauius, uxor mœcha, an maritus adulter de hac ipsa questione pro quibusdam contentiosis prius differendum putauit: & subinde pro re breuiter expeditus prosequi quod mihi statueram faciendum. In hac enim re diuersi diuersa sentiunt, & pro stomacho quisque suo diiudicat: sed tribus præsertim sententiis (ut cognoscere possum) tota quaestio ultro citroque subtiliter disputatur. Sunt quidam, qui grauius peccare uirum quam uxorem omnino confitent: uel ex eo, quod lex maiorem semper uirtutem in uiro, quam in foemina exigere uideatur: uel quod ita comparatum, est natura, ut fortitudinis uirtus tam proprium, ac peculiare bonum uiros sit, quam incōstantia proprium, ac peculiare uitium mulierum: & proinde in crimine adulterii ex ea ratione dicitur multo flagitiosius peccare mares quam foeminas. Hæc namque pro incōstantia, ac ibecillitate, & mollicie ad libidine natura sunt proniores at illi pro constantia, et uirile fortitudine, natura ad obsequium ueneri firmiores. Huic parti fauere uidetur beatus Augustinus, sic scribens, Indignantem mariti (ingratum) si autem diat adulteros uiros pedere similes penas adulteris foeminis: quum tanto grauius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & uirtute uincere, & exemplo regere foeminas. Hæc ille. Qui uero ex diuerso reputant, ut in suis apophthegmatis uir consultius Mantua cuius noster clarissimus uidetur affirmare, mulierem adulteram maioris criminis ream faciunt, quam uirum mœchum: tum quia uxor subdita uiro sit, & ex eo iugalibus uinculis astricta magis, quam maritus: tum ea fere ratione (ut de uiro proxime diximus) quod scilicet nihil sit mulieri tam proprium quam pudor, & contra nihil turpius quam impudicitia: quæ in uxoribus adeo damnabilis semper apud omnes gentes fuit, ut apud Romanos in adulterio depræhensas ius fuerit maritus necare: et apud Hebræos præciperetur eiusmodi diu

plari. Et iccirco in epistolis Cassiodori legimus Theodoricum
 doricum Gotorum regem uxoricidæ cuidam his uerbis respondisse.
 Si genialis tibi maculam depræhensi adulterii sanguine diluisti, nec sub prætextu cruenta mentis
 causam pudoris intendis, ab exilio, quod tibi constat infidum,
 te præcipimus alienum, quoniã pro amore pudicitia porrigere
 ferrum maritis, non est legem calcarè, sed condere. Hactenus
 ille, secundum humanas leges. At christiana pietas mitius agendum
 censuit, quæ ob adulterium marito ius quidem occidendi uxorem
 tollit, sed licite repudiare permittit. Vult tamen ut cælebs
 uiuat, nec commisceatur post repudium alteri, nisi rursum
 uxori, quam forte reconciliauerit sibi. Legitur autem in sanctorum
 patrum decretis, patronum esse turpitudinis, ac lenocinii reum,
 qui non celat, aut dissimulat uxoris adulterium, atque cum
 semel depræhensa consenserit habitare. Quod est intelligendum quãdiu
 non resipuerit, et perstiterit in impudicitia sua. Est etiam
 tertia opinio eorum qui negant esse in crimine differentiam,
 aut distinctionem ullam faciendam, sed et iudicium, et flagitium
 par esse dicente lege. Si mœchus quis fuerit cum uxore alterius
 et adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui morte moriatur,
 et mœchus, et adultera. Hæc sententia ut æquior pluribus
 placet. Ego autem quum parum sciam, aut potius nihil, nolim
 præcipere sententiam, adhuc anceps pertranseo: nec illis concedo,
 nec ab his, nec ab istis plane dissentio: uidetur tamen hæc
 ultima opinio magis æqua, et consentanea rationi, ac plus honestatis,
 atque humanitatis habere. Nam et in decretis patrum legitur,
 uirum & uxorem ad paria iudicari: nec in his, que concernunt
 pudorem licere quicquam magis unquam alicui. Nã et si in
 omnibus aliis rebus uir merito præsit mulieri, dicaturque
 esse caput eius, tamen in seruando cõubiij fœdere, et in soluendo
 debito copule maritalis

Leuit. 20.
 Deut. 22.

DE PVDICITIA MATRIMONII.

1Cor.7

omnino sunt pares. Quamobrem Apostolus in eo con-
 iuges nihil differre & sibi inuicem æquo iure subiectos et
 se confirmat, dicens, Vir debitum reddat uxori, et simili-
 ter uxor uiro, quia mulier non habet potestatem sui cor-
 poris, sed uir: et e conuerso, uir nō habet potestatem sui
 corporis, sed mulier. Ex quo satis patet per hæc nec mu-
 lierem alii uiro quàm suo, nec uirum alii mulieri, quàm
 suæ cōmunicare sese posse: quum æquo iure alter alteri
 sit subiectus. Hinc est quod Romani sponsam introducētes
 iubabāt de more sponso recipienti hæc uerba dicere,
 Vbi tu Caius, ego Caiā. Quibus sane uerbis paciferebā-
 tur se inuicem alterum alteri obnoxium, & pari iure cen-
 seri. Quasi uelit his uerbis inferre. Sicut tu dominus, et
 ego domina: tu mei, et ego tui: parq; et ex æquo ratio
 est pudicitiae utriq;. Non diuersum ab his sentit Quinti-
 lianus præclarissimus rhetor. Si turpis inquit, dominae cō-
 suetudo cum seruo: turpis & domino consuetudo cum
 ancilla. In matrimoniis siquidem mutua hæc uidentur et
 se, ut in eis, quæ ad pudicitiam matrimonii spectant, tan-
 tum quisq; exigat, quantum præstat: parq; seruetur in ea
 parte utriq; regula, & si alioqui potior uideatur aucto-
 ritas uiri, si quis autem forte dicat mulierem ex eo foet-
 dius facere, quod uiro alienum partum supponat pro suo,
 Idem plane & de uiro dici potest: qui & ipse pari fraude
 genitum à se foetum quem alere debuerat, dissimulās su-
 um esse hunc alienum subicit alteri uiro alendum pro
 suo. Quare sicut maritus ad euitandū hoc malum abuti
 posset in nupta pellice: ita et uxor eodem modo uitare
 posset hoc malum, si caueat, ut ex mœcho non concipi-
 at. Quod obseruasse Iuliam Augustam Cæsaris filiam,
 & Agrippæ uxorem tradunt: quæ a conscio flagitii ali-
 quando per iocum familiariter interrogata: quonam mo-
 do, quum tot mœchos pateretur, et ita uulgo potestatis
 sui corporis faceret, tam similes Agrippæ liberos procre-
 asset: ita lepide respōdit. Nunquam nisi naui plena, tollo

lectorem: innuens nunquam se nisi quā gerat utero ad
 mittere mæchos solitam. Honeſtam ſcilicet matronam:
 quæ & tam ſtrenue cauere dāno uiri, & tam prudenteſ
 conſulere ſuo nouerat pudori. Quid ꝑ olim in repudi
 negocio idem iuris erat uxoribus, quod maritis, et ſi id
 poſtmodum ueluti ius proprium ſua tyrannide uiri ipſi
 ſibi nequiter uſurparint: Nam Beatus Hieronymus, ut le
 gitur apud ſententiarum magiſtrum libro quarto & di
 ſtinctione. xxxv. affirmat quicquid præceptum eſt uiris
 de dimittenda uxorē ex cauſa fornicationis: redundare
 idem ad fœminas: ac minime æquū uideri iudicari mu
 lierem adulteram dimittendam à marito, & uirum mœ
 chum retinendum ab uxorē. Ex quibus uerbis oſtendi
 tur, ꝑ pari iure fornicationis cauſa poſſet etiam uxor à
 marito recedere ſi uelit: & eum inceſſere, et reum adulte
 ri facere æquo iure, ſicut maritus uxorē. Verum quū
 ex tot rationibus inter ſe undecunqꝫ diuerſis mihi adhuc
 conſtare ſatis nequeat, quid ſequar, minime cenſui par eſ
 ſe hlc meum iudicium interponere, et de tam ancipiti
 quaſtione me admodū incertum temete quicquā pro
 certo dicere. Quamobrem per me in quā uelut
 ſententiam pedibus abeat, nihil reſiſto, dummodo in eo
 mecum conueniat, per magnum eſſe utrinqꝫ flagitium,
 et hoc & illud graue: et nefarium peccatum. Quid .n.
 ſceleſtius, quā diſtrahere carnem ſuam in partes, quæ
 per connubii fœdera una fuerat: & ipſum male diſcerpe
 re coniugium, quod Deus ideo inſeparabili fidei nexu
 conſtrinxerat, ut ex ea inuolabili conexione indiuiduā
 unitatem, Chriſti ſcilicet, & eccleſiæ, myſtice præſignaret.
 Quo circa quicunqꝫ adulteratur, uel maritus, uel uxor ſit
 à lege domini recedit, & grauiffime peccat, & grauiffi
 me punietur: dicente Apoſtolo ꝑ Fornicatores ac mol
 les, & adulteri regnum Dei non poſſidebunt. 1 Cor. 6.

Iniquum eſſe expoſci pudicitiam ab uxorē quā
 noſt maritus præſtare. Cap. XVIII.